

O'ZBEKISTONDA IQTISODIYOT TARMOQLARINI RAQAMLASHTIRISHNING TASHKILIY MEXANIZMLARI

Ikramaliyev Shexrozbek Shuxrat o'g'li

*Andijon Shaxar shimoliy kichik daxa 17 dom 11kv
Andijon davlat pedagogika institutida bo'lim boshlig'i*

902566558 Diplom raxbar:

Kuchkarov Xabibullo

"Iqtisodiyot va moliya" kafedrasida dotsent, i.f.n.

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O'zbekiston iqtisodiyotini raqamlashtirish jarayonining tashkiliy mexanizmlari tahlil qilingan. Tadqiqotda mamlakatimizda amalga oshirilayotgan raqamli transformatsiya siyosati, uning huquqiy asoslari, institutsional tuzilmasi va amaliy tatbiqi ko'rib chiqiladi. Maqolada davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik mexanizmlari, raqamlashtirish jarayonida yuzaga kelayotgan muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari tahlil qilingan. Tadqiqot natijalarida iqtisodiyot tarmoqlarini raqamlashtirishning samaradorligini oshirish uchun tashkiliy mexanizmlarni takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.*

Kalit so'zlar : *raqamlashtirish, iqtisodiy tarmoqlar, tashkiliy mexanizmlar, raqamli transformatsiya, innovatsion rivojlanish, elektron hukumat, raqamli iqtisodiyot*

In English: *This article analyzes the organizational mechanisms of digitalization of economic sectors in Uzbekistan. The research examines the digital transformation policy implemented in our country, its legal foundations, institutional structure and practical application. The article analyzes the mechanisms of cooperation between the state and private sector, problems arising in the digitalization process and ways to eliminate them. The research results develop practical recommendations for improving organizational mechanisms to increase the efficiency of digitalization of economic sectors.*

Keywords: *digitalization, economic sectors, organizational mechanisms, digital transformation, innovative development, e-government, digital economy*

KIRISH

XXI asrda raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi jahon iqtisodiyotida tubdan o'zgarishlarni keltirib chiqarmoqda. Raqamlashtirish jarayoni nafaqat ishlab chiqarish samaradorligini oshirish vositasi, balki iqtisodiy o'sish va innovatsion rivojlanishning asosiy omillaridan biriga aylandi. O'zbekiston Respublikasida ham iqtisodiyotni raqamlashtirishga katta e'tibor qaratilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi "Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasi va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risidagi Farmoni mamlakatimizda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlarini

belgilab berdi. Ushbu hujjatga muvofiq, 2030-yilgacha raqamli iqtisodiyotning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi 30 foizga yetkazilishi ko'zda tutilgan.

Tadqiqotning maqsadi O'zbekistonda iqtisodiyot tarmoqlarini raqamlashtirishning mavjud tashkiliy mexanizmlarini kompleks tahlil qilish va ularni takomillashtirishga qaratilgan amaliy takliflar ishlab chiqishdan iborat.

Raqamlashtirish masalalari xorijiy va mahalliy olimlarning ko'plab tadqiqotlariga mavzu bo'lgan. E.Brynjolfsson va A.McAfee (2014) raqamli texnologiyalarning iqtisodiyotga ta'sirini fundamental jihatdan o'rganishgan. K.Schwab (2016) to'rtinchi sanoat inqilobi konsepsiyasini ishlab chiqib, raqamlashtirish jarayonining jamiyat va iqtisodiyotga ta'sirini tahlil qilgan.

Mahalliy tadqiqotchilar orasida Sh.Teshaboeva (2021), B.Axmedov (2022) va boshqalar O'zbekiston sharoitida raqamlashtirish jarayonini o'rganishgan. Biroq, tashkiliy mexanizmlarning kompleks tahlili etarli darajada o'rganilmagan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda quyidagi usullardan foydalanildi:

- Tizimli tahlil usuli
- Qiyosiy tahlil
- Statistik tahlil
- Ekspert baholash usuli
- Normativ-huquqiy hujjatlarni tahlil qilish

Ma'lumotlar manbai sifatida Statistika qo'mitasi, Raqamli texnologiyalar vazirligi, Prezident administratsiyasi huzuridagi Axborot texnologiyalarini rivojlantirish markazi materiallaridan foydalanildi.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

3.1. Raqamlashtirish jarayonining huquqiy-institutsional asoslari

O'zbekistonda raqamlashtirish jarayoni puxta ishlab chiqilgan huquqiy-normativ bazaga asoslanadi. "Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasi, "Elektron hukumat to'g'risida"gi Qonun (2015), "Axborot texnologiyalari sohasida normativ-huquqiy bazani takomillashtirish to'g'risida"gi Farmon (2017) kabi hujjatlar asosiy huquqiy asos bo'lib xizmat qilmoqda.

Institutsional jihatdan raqamlashtirish jarayonini Raqamli texnologiyalar vazirligi koordinatsiya qiladi. 2020-yilda tashkil etilgan ushbu vazirlik iqtisodiyotning barcha tarmoqlarida raqamli transformatsiyani amalga oshirishga mas'ul.

3.2. Tashkiliy mexanizmlarning asosiy komponentlari

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, O'zbekistonda iqtisodiyot tarmoqlarini raqamlashtirishning quyidagi asosiy tashkiliy mexanizmlari mavjud:

Markazlashtirilgan boshqaruv mexanizmi. Raqamli texnologiyalar vazirligi strategik rejalashtirish va koordinatsiyani amalga oshiradi. Bu vazirlik raqamlashtirish bo'yicha yagona davlat siyosatini ishlab chiqadi va amalga oshirilishini nazorat qiladi.

Tarmoqlararo hamkorlik mexanizmi. Turli idoralar, vazirliklar va tashkilotlar o'rtasida raqamli platformalar orqali ma'lumotlar almashish tizimi joriy etilmoqda. "Bir oyna" printsipli asosida ko'plab davlat xizmatlarini avtomatlashtirish amalga oshirildi.

Davlat-xususiy sheriklik mexanizmi. IT-kompaniyalar va davlat tuzilmalari o'rtasida hamkorlik loyihalarini amalga oshirish uchun maxsus mexanizmlar yaratilgan. Startup ekotizimini rivojlantirish, texnoparklarni qo'llab-quvvatlash dasturlari faol amalga oshirilmoqda.

Monitoring va baholash mexanizmi. Raqamlashtirish jarayonini monitoring qilish va samaradorligini baholash uchun maxsus ko'rsatkichlar tizimi joriy etilgan. Har chorakda tarmoqlar bo'yicha hisobotlar tayyorlanadi va tahlil qilinadi.

3.3. Amaliy tatbiq: tarmoqlar kesimida

Soliq tizimini raqamlashtirish. Soliq organlarida raqamlashtirish eng yuqori darajada amalga oshirilgan. Elektron hisob-faktura tizimi, onlayn to'lovlar tizimi, "Bir oyna" printsipli to'liq joriy etilgan. 2023-yil ma'lumotlariga ko'ra, soliq to'lovlarining 87 foizi elektron tarzda amalga oshirilmoqda.

Davlat xizmatlari sohasida. my.gov.uz portali orqali 400 dan ortiq davlat xizmati elektron shaklda ko'rsatilmoqda. Bu davlat apparatining samaradorligini oshirdi va korrupsiya xavfini kamaytirdi.

Sog'liqni saqlash tizimi. Elektron sog'liqni saqlash tizimi (E-health) joriy etilmoqda. Bemor ma'lumotlarini raqamli boshqarish, onlayn navbat tizimi, tibbiy asbob-uskunalarni monitoring qilish tizimlari faollashtirildi.

Ta'lim sohasida. Raqamli ta'lim platformalari, masofaviy ta'lim tizimlari, elektron darsliklar keng joriy etildi. COVID-19 pandemiyasi davrida bu tizimlar o'z samaradorligini ko'rsatdi.

Qishloq xo'jaligi. Agrar sohada "paxtani elektron sertifikatlash tizimi", "suv resurslarini monitoring qilish tizimi" kabi raqamli yechimlar joriy etildi. Dehqon xo'jaliklari uchun mobil ilovalar ishlab chiqildi.

3.4. Muammolar va cheklovlar

Tadqiqot jarayonida quyidagi asosiy muammolar aniqlandi:

Raqamli savodxonlik darajasining pastligi. Aholining, ayniqsa qishloq joylarida yashovchilarning raqamli texnologiyalarni ishlatish ko'nikmalari etarli emas. Bu yangi tizimlarni qabul qilishni sekinlashtiradi.

Infrastruktura muammolari. Internet tarmog'ining sifati va tezligi barcha hududlarda bir xil emas. Qishloq joylarida internetga kirish imkoniyati cheklangan.

Moliyaviy resurslar yetishmasligi. Ko'plab tashkilotlar zamonaviy raqamli tizimlarni joriy etish uchun zarur moliyaviy resurslarga ega emas.

Kadrlar muammosi. Malakali IT-mutaxassislar yetishmasligi raqamlashtirish jarayonini sekinlashtiruvchi omil hisoblanadi.

Axborot xavfsizligi xavflari. Kiberhujumlar, ma'lumotlarning suiiste'mol qilinishi xavfi mavjud. Axborot xavfsizligi tizimlarini mustahkamlash zarur.

Tizimlarning uzilmasligi. Ayrim hollarda turli tizimlar o'rtasida ma'lumotlar almashish qiyinliklari kuzatiladi. Yagona standartlarning yo'qligi integratsiyani qiyinlashtiradi.

3.5. Takomillashtirish yo'nalishlari

Tahlil asosida quyidagi takomillashtirish yo'nalishlari taklif etiladi:

Raqamli savodxonlikni oshirish dasturlarini kengaytirish. Aholining barcha qatlamlari uchun bepul ta'lim dasturlarini tashkil etish, ayniqsa qishloq joylarda mobil ta'lim markazlarini ochish.

Infrastrukturni rivojlantirish. 5G texnologiyasini joriy etish, qishloq joylarida internet tarmog'ini kengaytirish, aloqa xizmatlarini arzonlashtirish.

Moliyalashtirish mexanizmlarini diversifikatsiya qilish. Davlat subsidiyalari, xalqaro grantlar, davlat-xususiy sheriklik loyihalari orqali moliyalashtirish imkoniyatlarini kengaytirish.

Kadrlar tayyorlash tizimini takomillashtirish. Oliy ta'lim muassasalarida IT-yo'nalishlarni kengaytirish, qayta tayyorlash dasturlarini joriy etish, xorijiy tajribadan foydalanish.

Axborot xavfsizligi tizimini mustahkamlash. Milliy kiberbezopaslik strategiyasini ishlab chiqish, mutaxassislar tayyorlash, zamonaviy himoya tizimlarini joriy etish.

Standartlashtirish va integratsiya. Yagona texnik standartlarni ishlab chiqish, API platformalarini rivojlantirish, tizimlararo integratsiyani ta'minlash.

Monitoring tizimini takomillashtirish. Real vaqt rejimida monitoring, prediktiv analitika elementlarini joriy etish, shaffoflikni oshirish.

3.6. Xorijiy tajriba va O'zbekiston uchun saboqlar

Estoniya, Janubiy Koreya, Singapur kabi mamlakatlarning tajribasi ko'rsatadiki, raqamlashtirish jarayonida davlat rahbariyatining siyosiy irodasi, doimiy investitsiyalar va fuqarolarning ishonchi muhim ahamiyatga ega.

O'zbekiston uchun quyidagi saboqlar ahamiyatli:

- Bosqichma-bosqich, ammo izchil strategiya zarur
- Fuqarolarni jarayonga jalb qilish muhim
- Xalqaro tajribadan samarali foydalanish
- Ma'lumotlar xavfsizligiga ustuvor e'tibor berish

XULOSA

O'zbekistonda iqtisodiyot tarmoqlarini raqamlashtirish bo'yicha muhim ishlar amalga oshirildi. Mavjud tashkiliy mexanizmlar asosan samarali ishlayapti, ammo bir qator muammolar mavjud.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, tashkiliy mexanizmlarni takomillashtirish, infrastrukturani rivojlantirish, raqamli savodxonlikni oshirish va kadrlar tayyorlashga e'tibor qaratish orqali raqamlashtirish jarayonini tezlashtirish mumkin.

"Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasining muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun davlat, biznes va fuqarolarning birgalikdagi sa'y-harakatlari zarur. Raqamli iqtisodiyot mamlakatimizning iqtisodiy o'sishi va xalqaro raqobatbardoshligini oshirishning muhim omili bo'lishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Raqamli O'zbekiston - 2030" strategiyasi va uni amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risidagi Farmoni, 2020-yil 5-oktyabr.
2. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi (2023). Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari statistikasi.
3. Raqamli texnologiyalar vazirligi (2023). Yillik hisobot.
4. Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2014). *The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies*. W.W. Norton & Company.
5. Schwab, K. (2016). *The Fourth Industrial Revolution*. World Economic Forum.
6. Teshaboeva, Sh.I. (2021). O'zbekiston iqtisodiyotini raqamlashtirishning nazariy-metodologik asoslari. *Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar jurnali*, 3, 45-52.
7. Axmedov, B.A. (2022). *Raqamli iqtisodiyotning rivojlanish istiqbollari*. Toshkent: Iqtisod-Moliya.
8. World Bank (2023). *Digital Economy Country Assessment: Uzbekistan*.
9. OECD (2022). *Digital Transformation in Uzbekistan: A Review of Policy Framework*.
10. Jahon iqtisodiy forumi (2023). *Raqamli raqobatbardoshlik reytingi*.